

Onderzoek

Een verkenning van de seksuele dubbele standaard bij adolescenten en jongvolwassenen in Nederland

Peggy M.J. Emmerink¹, Ine Vanwesenbeeck², Regina J.J.M. van den Eijnden³, Jacques J.D.M. van Lankveld⁴, Tom F.M. Ter Bogt⁵

¹ Universiteit Utrecht, Utrecht; Tilburg University, Tilburg

² Universiteit Utrecht, Utrecht; Rutgers, Utrecht

³ Universiteit Utrecht, Utrecht

⁴ Open Universiteit, Heerlen

⁵ Universiteit Utrecht, Utrecht

Samenvatting

De seksuele dubbele standaard (SDS) is een patroon van verwachtingen dat (jonge) vrouwen seksuele terughoudendheid voorschrijft, terwijl het (jonge) mannen seksuele activiteit dicteert. Het onderschrijven van deze SDS is geassocieerd met negatieve consequenties voor de seksuele en mentale gezondheid, welke vooral voor vrouwen sterk naar voren komen. Het huidige overzichtsartikel bespreekt vier studies, onderdeel van het proefschrift van Emmerink (2017), waarin de SDS onder heteroseksuele jongeren in Nederland verkend werd. In Studie 1 lag de focus op de ontwikkeling van een nieuwe vragenlijst voor het meten van de SDS ten aanzien van het *gedrag van jonge mannen en vrouwen* (de *Scale for the Assessment of Sexual Standards among Youth* (SASSY)). Er werd een goede psychometrische kwaliteit van het instrument vastgesteld. In Studie 2 werden de scores op de SASSY vragenlijst (welke bewuste denkbeelden meet) vergeleken met die op een indirecte meting, een *Implicit Association Test* (IAT, welke onbewuste denkbeelden meet). Mannen lieten op zowel de SASSY vragenlijst als op de IAT een denkbeeld zien in lijn met de SDS. Vrouwen lieten op de SASSY vragenlijst een denkbeeld zien in lijn met de SDS, maar op de IAT juist niet. Het lijkt erop dat de SDS op verschillende cognitieve niveaus werkt. In Studie 3 werd de relatie tussen het aanhangen van de SDS (de SASSY vragenlijst) met psychoseksuele correlaten bekeken. Mannen en religieuze jongeren blijken de SDS relatief sterker aan te hangen. Dit was tevens het geval voor mannen en vrouwen die sterker belang hechten aan hun eigen mannelijkheid/vrouwelijkheid. Voor alleen mannen was ook een sterker gevoel recht te hebben om seksueel seksueel plezier te ontvangen van de partner geassocieerd met het sterker aanhangen van de SDS. In Studie 4 werd de relatie tussen het aanhangen van de SDS en seksuele cognities en emoties bekeken. Hieruit bleek dat alleen voor vrouwen het sterker aanhangen van de SDS gerelateerd was aan een lagere seksuele autonomie en het ervaren van meer negatieve emoties rondom seks. Ondanks dat de resultaten van de studies er op wijzen dat de SDS in Nederland geen dominant denkbeeld is (de gemiddelde scores waren steeds laag), lijkt het er op dat sommige groepen de SDS wel sterker aanhangen dan anderen. Een voortdurende aandacht voor de mogelijke effecten van de SDS op de seksualiteit van jongeren blijft daarom wenselijk. Het strekt tot aanbeveling zich in toekomstig onderzoek enerzijds te richten op de beïnvloedingsprocessen die ten grondslag liggen aan persoonlijke attitudes in lijn met de SDS en anderzijds op de persoonlijke belevingswereld van seksualiteit en seksuele autonomie, het laatste met name bij meisjes en jonge vrouwen.

P.M.J. Emmerink, PhD, onderzoeker aan de Universiteit Utrecht, afdeling Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd; onderzoeker aan Tilburg University, departement Tranzo, Academische werkplaats Kwaliteit van Huisarts- en Ziekenhuiszorg.

Prof. dr. I. Vanwesenbeeck, bijzonder hoogleraar Seksuele ontwikkeling, diversiteit en gezondheid aan de Universiteit Utrecht, afdeling Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd; senior adviseur bij Rutgers, kenniscentrum seksualiteit.

R.J.J.M. van den Eijnden, PhD, universitair hoofddocent aan de Universiteit Utrecht, afdeling Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd.

J.J.D.M. van Lankveld, hoogleraar Klinische psychologie aan de Open Universiteit (Heerlen), Faculteit Psychologie en onderwijswetenschappen (wetenschapsgebied Psychologie).

Prof. dr. T.F.M. ter Bogt, hoogleraar Popmuziek en jeugdcultuur aan de Universiteit Utrecht, afdeling Algemene Sociale Wetenschappen: Culturele Diversiteit & Jeugd.

Correspondentie: P.M.J. Emmerink, E: p.emmerink@gmail.com

Zowel in Westerse als in niet-Westerse landen bestaan er uiteenlopende verwachtingen ten aanzien van het romantische en seksuele gedrag van (jonge) mannen en vrouwen (Vanwesenbeeck, 2009). Van mannen wordt verwacht dat zij seksueel actief zijn en zich leidend opstellen, terwijl er van vrouwen juist wordt verwacht dat zij seksueel reactief zijn en zich afwachtend opstellen. Dit seksspecifieke patroon wordt ook wel aangeduid met de term de '(hetero)seksuele dubbele standaard' (SDS). Hoewel er aanwijzingen zijn dat de SDS in maatschappelijke dominantie afneemt, blijft het desondanks een beeld wat veelvuldig in stu-

dies gezien wordt (Sanchez, Fetterolf & Rudman, 2012). Daarnaast is het mogelijk dat sommige groepen de SDS sterker aanhangen dan andere groepen.

Een gevolg van de verwachtingen ingegeven door de SDS is dat identiek seksueel gedrag van mannen en vrouwen verschillend wordt beoordeeld, wat seksongelijkheid in de hand werkt. De gevolgen hiervan zijn evident uit de literatuur. Het aanhangen van de SDS is voor zowel (jonge) mannen als vrouwen gerelateerd aan negatieve uitkomsten voor hun mentale en seksuele gezondheid (Sanchez, et al., 2012; Vanwesenbeeck, 2014). Terwijl jonge mannen door het aanhangen van de SDS vooral te kampen kunnen hebben met een achterblijvende (seksueel-)emotionele ontwikkeling en prestatiedruk, kan het voor jonge vrouwen vooral ten koste te gaan van hun seksuele autonomie en assertiviteit (Vanwesenbeeck, 2011). Zo blijkt de SDS voor beide seksen geassocieerd met een vroeger seksueel debuut (Goncalves et al., 2008; Part, Rahu, Rahu & Carro, 2011) en minder anticonceptie- en condoomgebruik met bijbehorend hoger risico op het oplopen van geslachtsaandoeningen zoals HIV (Bermúdez, Castro, Gude, & Buela-Casal, 2010). Met name de seksuele passiviteit die voor vrouwen met de SDS is geassocieerd is een voorspeller is voor het ervaren van meer seksuele problemen (Sanchez & Kiefer, 2007) en minder seksueel plezier (Sanchez, Crocker & Boike, 2005). Een gevolg daarvan is dat voor zowel mannen als vrouwen de seksuele en relationele tevredenheid vermindert (Kiefer & Sanchez, 2007).

De aanleiding voor het onderzoek was tweeledig. Ten eerste waren de in de literatuur gerapporteerde negatieve effecten van de SDS en het gebrek aan Nederlandse gegevens een aanleiding. Ten tweede behoefden verschillende zaken rondom de SDS opheldering, met name op het gebied van het meten van de SDS en de factoren die het aanhangen van de SDS mogelijk aan- of ontmoedigen. Dit overzichtsartikel bespreekt vier studies, onderdeel van het proefschrift van Emmerink (2017), waarin deze zaken verkend werden onder heteroseksuele Nederlandse jongeren.

Hoe kunnen we de SDS het beste meten?

Ira Reiss deed in 1967 als eerste onderzoek naar de SDS met als focus de verschillende regels met betrekking tot de voorhuwelijkse seksualiteit voor mannen en vrouwen (Crawford & Popp, 2003). In de afgelopen 50 jaar is de inhoud van de SDS echter sterk veranderd, waarbij het meer uiteenlopende facetten van seksueel gedrag is gaan beslaan dan enkel voorhuwelijkse seksualiteit (Sanchez et al., 2012). De instrumenten voor het meten van de SDS zijn daarentegen nauwelijks mee ontwikkeld (Bordini & Sperb, 2013; Crawford & Popp, 2003; Fugère, Escoto, Coursins, Riggs, & Haerich, 2008).

In Studie 1 werd daarom allereerst een nieuwe vragenlijst ontwikkeld om de (hedendaagse) SDS ten aanzien van *het gedrag van jonge mannen en vrouwen* te meten. De vragenlijst draagt de naam "Scale for the

Assessment of Sexual Standards among Youth" (SASSY) (Emmerink, van den Eijnden, ter Bogt & Vanwesenbeeck, 2017). Ten behoeve van de ontwikkeling van deze schaal werd een 35-tal items opgesteld op basis van oudere instrumenten en nieuwe inzichten (voor een overzicht zie Emmerink et al., 2017) en voorgelegd aan een Nederlandse steekproef van 465 jongeren (16-20 jaar oud). Deze jongeren werden geworven door het online Qrius jongerenpanel (www.hetjongerenonderzoek.nl) waarbij getracht werd een goede afspiegeling van Nederlandse jongeren te bewerkstelligen. Uit een exploratieve factoranalyse kwam naar voren dat 20 van de items samen een uni-dimensionele en intern consistente schaal vormden. Deze 20-item schaal werd vervolgens opnieuw voorgelegd aan een steekproef van 818 jongeren en jongvolwassenen (16-25 jaar oud). Hierna werd één minder geschikt item verwijderd. De 19-item SASSY vormde een uni-dimensionele, intern consistente schaal die een goede test-hertest betrouwbaarheid, adequate *measurement invariance* (voor sekse, leeftijd, opleidingsniveau, seksuele ervaring en tijd), en construct- en convergente validiteit liet zien. Een voorbeelditem is 'Als een jongen eenmaal opgewonden is, mag een meisje eigenlijk geen seks meer weigeren'.

Na het ontwikkelen van de vragenlijst is er in Studie 2 gekeken of de SDS ook nog op een andere manier kan worden gemeten, namelijk door te kijken naar meer onbewuste processen (Emmerink, van Lankveld, ter Bogt, van den Eijnden & Vanwesenbeeck, *submitted*). Bij de ontwikkeling van deze andere manier werd gekeken naar zogenaamde *dual proces models* uit de sociale psychologie waarbij voor dit onderzoek werd gekozen voor het *elaboration likelihood model* van Petty en Cacioppo (1986). Dit model stelt dat elke attitude het gevolg is van twee processen, enerzijds een expliciet (gecontroleerd) bewust proces en anderzijds een impliciet (automatisch) onbewust proces. Stereotypen, waarvan de SDS een goed voorbeeld is, passen goed binnen deze categorie van automatische onbewuste processen. Een gevolg van dit model is dat met vragenlijstonderzoek, zo ook met de SASSY, wel de gecontroleerde bewuste processen kunnen worden gemeten, maar dat daarmee onbewuste processen die de SDS mee bepalen, niet worden gemeten. Een zogenaamde impliciete maat, die de meer automatische onbewuste processen kan meten, zou daarvoor uitkomst kunnen bieden. Er werd gekozen voor een *Implicit Association Test* (IAT, zie Greenwald, McGhee & Schwarz, 1998).

Een IAT is een cognitieve reactietaak met het doel de relatieve sterkte van associaties tussen semantische begrippen, in dit geval 'seksueel actief/seksueel passief' en 'jongen/meisje', te onderzoeken. De scores die een IAT oplevert zijn *D* scores, waarbij de waarde tussen -2 en +2 kan liggen en effectgroottes $>.15$ klein, $>.35$ gemiddeld en $>.65$ groot genoemd worden. De stimuli die respondenten moesten indelen bij de categorieën seksueel actief (seksueel, opwindend, ervaren, uitda-

gend) of passief (afwachtend, terughoudend, voorzichtig, bescheiden) en jongen (Bram, Tim, Rob, Jan) of meisje (Emma, Lieke, Julia, Roos), werden middels pilot studies gekozen. In onze studie betekende een negatieve score een sterkere associatie 'in lijn met de SDS', een positieve score een sterkere associatie 'niet in lijn met de SDS' en een score die niet significant verschilt van 0 een neutraal standpunt. De SASSY vragenlijst en IAT werden in gerandomiseerde volgorde voorgelegd aan 114 seksueel actieve heteroseksuele jongvolwassenen (18 - 25 jaar oud), die online geworven werden en de taken thuis op hun eigen computer maakten. Bij het bekijken van de resultaten, scoorden zowel mannen ($M = 2.12$, $SD = .59$) als vrouwen ($M = 2.21$, $SD = .56$) gemiddeld laag (Range = 1 - 6, een hogere score betekent een sterkere SDS) en niet significant verschillend van elkaar op de SASSY, duidend op een niet erg sterk aanhangen van de SDS. De IAT daarentegen liet bij mannen een score zien die in lijn was met de SDS ($M = -.22$, $SD = .35$), terwijl bij vrouwen juist een score werd gevonden die niet in lijn was met de SDS ($M = .08$, $SD = .29$), waarbij het verschil tussen de gemiddelden significant was ($d = .39$, $p < .01$). Dit betekent dat zowel mannen als vrouwen op de IAT juist hun *eigen* sekse associeerden met een seksueel actieve rol. Er werd dus een groot verschil in uitkomst gezien bij vrouwen, afhankelijk van het gebruikte meetinstrument. Het direct (SASSY) en indirect (IAT) meten van de SDS lijkt twee verschillende niveaus van cognitieve verwerking te vangen; respectievelijk meer gecontroleerd en meer automatisch. Daarnaast laat de discrepantie tussen de scores van vrouwen op de twee maten zien dat zij wellicht impliciet hun eigen geslacht associëren met een seksueel actieve rol, maar dat dit niet in overeenstemming is met hoe zij – in lijn met wat er door de SDS wordt voorgeschreven – expliciet over seksuele man-vrouw rollen denken.

De complexe rol van de SDS in de seksualiteit van jongeren

Naast Studie 1 en 2, waar aandacht besteed werd aan het meten van de SDS, werd in Studie 3 en 4 gekeken naar welke psychoseksuele correlaten verband houden met het aanhangen van de SDS.

In Studie 3 werd de samenhang van het aanhangen van de SDS (de SASSY-vragenlijst) met demografische (sekse, leeftijd, ethnische achtergrond, religie, opleidingsniveau en seksuele ervaring) en psychoseksuele kenmerken (sociale norm van vrienden, praten over seks met vrienden, eigen seksuele autonomie, gevoelens van recht hebben op seksueel plezier (door zelf enerzijds, door partner anderzijds) en het belang dat gehecht wordt aan de eigen mannelijkheid/vrouwelijkheid) bestudeerd (voor de gebruikte meetinstrumenten zie Emmerink, Vanwesenbeeck, van den Eijnden, & ter Bogt, 2016a). De vragenlijst werd afgenomen bij 465 Nederlandse heteroseksuele adolescenten (16-20 jaar oud). (NB. Het gaat hier over dezelfde steekproef die in het eerste gedeelte van Studie 1 werd besproken, maar

in Studie 3 worden andere resultaten bekeken). Deze studie liet zien dat de SDS over het algemeen niet erg sterk wordt aangehangen onder Nederlandse jongeren; de gemiddelden op de SASSY blijven voor zowel jongens ($M = 2.97$, $SD = .85$) als meisjes ($M = 2.79$, $SD = .71$) onder het middelpunt van de schaal (Range = 1 - 6, een hogere score betekent een sterkere SDS). Er zijn echter wel bepaalde groepen jongeren aan te wijzen die hoger scoren op de SDS in vergelijking met andere groepen. Er werd een hiërarchische regressieanalyse uitgevoerd waarbij het model 19,1% van de variantie verklaarde. Inhoudelijk volgde uit de analyse dat jongens de SDS sterker aanhangen dan meisjes ($B = -.199$, $p < .01$). Dit is een resultaat dat herkend kan worden uit eerdere studies, hoewel sekse verschillen over het algemeen klein zijn (Rudman, Fetterolf & Sanchez, 2013; Sprecher, Treger & Sakaluk, 2013). Religieuze jongeren tonen een sterkere SDS dan niet-religieuze jongeren ($B = .174$, $p < .05$). Ook dit resultaat werd gezien in eerdere studies (Bryant, 2003; Diehl, Koenig & Ruckdeschel, 2009). Daarnaast hebben jonge mannen en vrouwen die sterker belang hechten aan hun eigen mannelijkheid/vrouwelijkheid, een sterkere SDS ($B = .101$, $p < .01$), en hebben jongeren met een positieve attitude ten aanzien van zelfverschafte seksueel plezier juist een zwakkere SDS ($B = -.136$, $p < .001$). Jonge mannen die veel met vrienden over seks praten tonen een relatief sterkere SDS ($B = -.155$, $p < .05$). Hetzelfde geldt voor jongens die sterker het recht ervaren op het ontvangen van seksueel plezier vanuit hun partner ($B = -.269$, $p < .01$). Deze verbanden zijn nieuw in de literatuur, waardoor er niet vergeleken kan worden met eerder onderzoek.

In Studie 4 werd kennis opgedaan over de relatie tussen het aanhangen van de SDS en seks-gerelateerde emoties en cognities (Emmerink, van den Eijnden, Vanwesenbeeck, & ter Bogt, 2016b). Door middel van *structural equation modelling* werden de relaties tussen de SDS (SASSY, Range = 1 - 6, een hogere score betekent een sterkere SDS), positieve emoties (een somscore op items 'trots', 'blij' en 'geliefd', na de vraag 'Hoe voel jij je wanneer je net seks hebt gehad?') en negatieve emoties (een somscore op items 'beschaamd', 'vies' en 'schuldig', na de vraag 'Hoe voel jij je wanneer je net seks hebt gehad?') bestudeerd, evenals de mate waarin deze relaties gemedieerd worden door seksuele cognities (seksuele autonomie, seksueel lichaamsbeeld en *approach/avoidance* motivaties voor seks (voor een overzicht van gebruikte meetinstrumenten zie Emmerink et al., 2016b)). Een *approach* motivatie is bijvoorbeeld 'seks hebben omdat je daar zelf zin in hebt' en een *avoidance* motivatie 'seks hebben omdat je bang bent dat je partner anders boos of verdrietig wordt'. Dit onderzoek werd uitgevoerd onder 293 heteroseksuele, seksueel actieve Nederlandse jongeren (18-25 jaar oud), die online geworven werden en de vragenlijst invulden via een link. De resultaten van een *moderated mediation model* (een type *structural equation model*)

lieten zien dat vrouwen die de SDS sterker aanhingen significant minder positieve en meer negatieve emoties ervaren rondom seks, en dat deze relatie gemedieerd wordt door verminderde seksuele autonomie, een negatiever seksueel zelfbeeld, en een hogere mate van 'avoidance' motivaties voor seks. Voor mannen was het model niet significant.

Algemene discussie

Deze vier studies hebben waardevolle kennis opgeleverd over het meten en aanhangen van de SDS onder Nederlandse adolescenten en jongvolwassenen. De studies lieten zien dat de SDS over het algemeen niet heel sterk wordt aangehangen en dat mannen en vrouwen hierin vrijwel gelijk zijn, maar dat er wel groepen aan te wijzen zijn die de SDS sterker aanhangen dan andere groepen. Mogelijk lopen deze groepen daarmee extra risico op de in de literatuur gerapporteerde negatieve gezondheidseffecten van de SDS (Sanchez et al., 2012). Op basis van Studie 3 strekt het tot aanbeveling om oog te houden op de mogelijk kwetsbare groepen, d.w.z. meisjes, religieuze jongeren, jongeren die het belangrijk vinden om typisch mannelijk/vrouwelijk te zijn, jongens met een sterker gevoel dat hun partner hen seksueel plezier moet verschaffen, en jongens die met hun vrienden meer over seks praten. Toekomstig onderzoek kan zich tevens richten op de beïnvloedingsprocessen die ten grondslag liggen aan deze persoonlijke seksuele attitudes in lijn met de SDS. Daarbij kan bijvoorbeeld gekeken worden naar aspecten van communicatie over seksualiteit met vrienden en partners.

Uit Studie 4 bleek daarnaast dat, ondanks de relatief lage gemiddelde SASSY-scores, voor een deel van de jonge vrouwen negatieve repercussies te verwachten zijn voor hun seksueel welbevinden ten gevolge van het aanhangen van de SDS. Voor jonge vrouwen was het sterker aanhangen van de SDS gerelateerd aan een lagere seksuele autonomie, meer *avoidance* seksuele motivaties en een negatiever seksueel lichaamsbeeld. Deze factoren medieerden vervolgens het verband tussen het sterker aanhangen van de SDS aanhangen met de ervaring van meer negatieve en minder positieve emoties rondom de seks. Deze resultaten sluiten duidelijk aan bij de bevinding uit eerder onderzoek dat er met name negatieve effecten van de SDS op vrouwen lijken te zijn (Sanchez et al., 2012). Een aanbeveling is daarom dat toekomstig onderzoek en de praktijk (bijvoorbeeld seksuele vorming), extra aandacht zou mogen besteden aan de persoonlijke seksualiteitsbeleving, vooral op het gebied van seksuele autonomie van jonge vrouwen.

Ondanks deze gevonden sekseverschillen, lijkt het raadzaam om niet té veel door een seksspecifieke bril te (blijven) kijken, omdat deze bril de SDS ook als artefact in stand zou kunnen houden (Shefer, 2016). In onderzoek zou aan zowel het sekseverschil- als het seksovereenkomst perspectief aandacht besteed moeten

worden. Zo worden meisjes en vrouwen niet stevast weggezet als slachtoffers, maar kan er ook meer aandacht komen voor de mogelijke negatieve effecten van de SDS op jongens en mannen, die tot op heden onderbelicht lijken gebleven. Ondanks de aandacht voor de SDS onder jongens en mannen in de hier besproken studies, zou achteraf gezien ook in onze studies meer sensitiviteit voor de effecten op mannen op zijn plaats zijn geweest. Zo zouden voor mannen bijvoorbeeld prestatiedruk of communicatie en openheid/responsiviteit interessante variabelen kunnen zijn geweest. Onderzoek zou daarom in de toekomst aandacht kunnen besteden aan onderbelichte zaken ten aanzien van de SDS die specifiek voor jongens van belang zouden kunnen zijn. Daarnaast zou er ook aandacht mogen zijn voor de verschillen die we binnen groepen zien (d.w.z. verschillen tussen jongens onderling en meisjes onderling).

Een aanbeveling die op basis van Studie 2 kan worden gedaan, komt voort uit de bevinding dat de SDS zich zowel op automatisch als cognitief bewust niveau laat zien, soms op een verschillende manier. De resultaten van deze studie sluiten ook goed aan bij de resultaten van Canadese onderzoekers die eerder in hun land impliciete en expliciete attitudes ten aanzien van de SDS hebben onderzocht (Sakaluk & Milhausen, 2012; voor een diepgaandere discussie van de verhoudingen tussen onze studie en dit eerdere werk zie Emmerink, 2017). Het veronderstelt daarnaast tevens een mogelijke invloed van sociaal wenselijk antwoorden op SDS-vragenlijstmaten, terwijl deze invloed bij de impliciete maat minder of afwezig zou kunnen zijn. De ontwikkelde SASSY-vragenlijst (Studie 1 en 2) en de SDS IAT (Studie 2) vormden goede startpunten in de verkenning van de aard van impliciete en expliciete attitudes in lijn met de SDS, hoewel meer en diepgaander onderzoek naar dit fenomeen nodig is voor definitieve conclusies. De kennis dat er hoogstwaarschijnlijk een bewuste en een onbewuste component aan de SDS is, betekent dat in toekomstig onderzoek bekeken kan worden hoe deze componenten samen of apart gedrag beïnvloeden. Dit zou met name inzicht kunnen bieden in de opvallende resultaten ten aanzien van de uiteenlopende scores op expliciete en impliciete maten bij vrouwen.

Implicaties en conclusie

Ondanks de over het algemeen goede seksuele gezondheid, het relatief liberale seksuele klimaat en bijbehorend relatief zwakke aanhang van de SDS, lijkt er ook in Nederland nog wel wat te verbeteren op het gebied van seksegelijkheid in seksualiteit. Dit zou gerealiseerd kunnen worden middels nóg betere en uitgebreidere seksuele vorming, met name seksuele vorming die meer aandacht besteedt aan de mogelijke invloed van sekse en de SDS. In internationaal onderzoek is tevens aangetoond dat programma's voor seksuele vorming tot wel vijf keer effectiever zijn in het voorkomen van tienerzwangerschappen en seksueel overdraagbare

infecties (waaronder HIV) wanneer er informatie wordt aangeboden over genderstereotypen en machtsverhoudingen (Haberland, 2015). Ook zou de seksuele vorming kunnen bijdragen aan bewustzijn van de mogelijke invloed van genderstereotypen op de gedachten (en het gedrag) van jongeren. Hierbij zouden een aantal onderwerpen nog beter uitgelicht kunnen worden, zoals de emotionele beleving van seksualiteit, seksuele autonomie, seksuele motivaties, de mate van belang die gehecht wordt aan mannelijkheid en vrouwelijkheid, seksueel zelfbeeld en praten over seks.

Literatuur

- Bermúdez, M., Castro, A., Gude, F., & Buela-Casal, G. (2010). Relationship power in the couple and sexual double standard as predictors of the risk of sexually transmitted infections and HIV: Multicultural and gender differences. *Current HIV Research, 8*, 172-178. doi:10.2174/157016210790442669
- Bordini, G. S., & Sperb, T. M. (2013). Sexual double standard: A review of the literature between 2001 and 2010. *Sexuality & Culture, 17*, 686-704. doi:10.1007/s12119-012-9163-0
- Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex Roles, 48*, 131-142. doi:10.1023/A:1022451205292
- Crawford, M., & Popp, D. (2003). Sexual double standards: A review and methodological critique of two decades of research. *Journal of Sex Research, 40*, 13-26. doi:10.1080/00224490309552163
- De Graaf, H., Kruijer, H., Van Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25e [Sex under the age of 25]*. Delft, the Netherlands: Eburon Academic.
- Diehl, C., Koenig, M., & Ruckdeschel, K. (2009). Religiosity and gender equality: Comparing natives and Muslim migrants in Germany. *Ethnic and Racial Studies, 32*, 278-301. doi:10.1080=01419870802298454
- Emmerink, P.M.J. (2017). *Gendered sexuality. Exploring dynamics of the sexual double standard [dissertation]*. Utrecht, The Netherlands: Utrecht University.
- Emmerink, P. M. J., Vanwesenbeeck, I., van den Eijnden, R. J. J. M., & Ter Bogt, T. F. M., (2016a). Psychosexual correlates of sexual double standard endorsement in adolescent sexuality. *Journal of Sex Research, 53*, 286-297. doi:10.1080/00224499.2015.1030720
- Emmerink, P. M. J., van den Eijnden, R. J. J. M., Ter Bogt, T. F. M., & Vanwesenbeeck, I. (2017). A Scale for the Assessment of Sexual Standards among Youth: Psychometric Properties. *Archives of Sexual Behavior, in press*.
- Emmerink, P. M. J., van den Eijnden, R. J. J. M., Vanwesenbeeck, I., & Ter Bogt, T. F. M. (2016b). The relationship between endorsement of the sexual double standard and sexual cognitions and emotions. *Sex Roles, 75*, 363-376. doi:10.1007/s11199-016-0616-z
- Emmerink, P.M.J., van Lankveld, J.J.D.M., Ter Bogt, T.F.M., van den Eijnden, R.J.J.M., & Vanwesenbeeck, I. (submitted). Comparing explicit and implicit measures for the assessment of sexual double standard endorsement.
- Fugère, M. A., Escoto, C., Cousins, A. J., Riggs, M. L., & Haerich, P. (2008). Sexual attitudes and double standards: A literature review focusing on participant gender and ethnic background. *Sexuality & Culture, 12*, 169-182. doi:10.1007/s12119-008-9029-7
- Goncalves, H., Behague, D. P., Gigante, D. P., Minten, G. C., Horta, B. L., Victora, C. G., & Barros, F. C. (2008). Determinants of early sexual initiation in the Pelotas birth cohort from 1982 to 2004-5, Southern Brazil. *Revista de Saude Publica, 42*, 34-41. doi:10.1590=S0034-89102008000900006
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 1464.
- Haberland, N. A. (2015). The case for addressing gender and power in sexuality and HIV education: A comprehensive review of evaluation studies. *International Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 41*, 31-42. doi:10.1363/4103115.
- Kiefer, A. K., & Sanchez, D. T. (2007). Scripting sexual passivity: A gender role perspective. *Personal Relationships, 14*, 269-290. doi:10.1111/j.1475-6811.2007.00154.x
- Morokoff, P. J., Quina, K., Harlow, L. L., Whitmire, L., Grimley, D. M., Gibson, P. R., & Burkholder, G. J. (1997). Sexual Assertiveness Scale (SAS) for women: Development and validation. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 790. doi:10.1037/0022-3514.73.4.790
- Part, K., Rahu, K., Rahu, M., & Karro, H. (2011). Gender differences in factors associated with sexual intercourse among Estonian adolescents. *Scandinavian Journal of Public Health, 39*(4), 389-395. doi:10.1177/1403494810395820
- Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). The elaboration likelihood model of persuasion. *Advances in Experimental Social Psychology, 19*, 123-205. doi:10.1016/S0065-2601(08)60214-2
- Rudman, L. A., Fetterolf, J. C., & Sanchez, D. T. (2013). What motivates the sexual double standard? More support for Male versus Female Control Theory. *Personality & Social Psychology Bulletin, 39*, 250-263. doi:10.1177/0146167212472375
- Sakaluk, J. K., & Milhausen, R. R. (2012). Factors influencing university students' explicit and implicit sexual double standards. *Journal of Sex Research, 49*, 464-476. doi:10.1080/00224499.2011.569976
- Sanchez, D. T., Fetterolf, J. C., & Rudman, L. A. (2012). Eroticizing inequality in the United States: The consequences and determinants of traditional gender role adherence in intimate relationships. *Journal of Sex Research, 49*, 168-183. doi:10.1080=00224499.2011.653699
- Sanchez, D. T., & Kiefer, A. K. (2007). Body concerns in and out of the bedroom: Implications for sexual pleasure and problems. *Archives of Sexual Behavior, 36*, 808-820. doi:10.1007/s10508-007-9205-0
- Sanchez, D. T., Crocker, J., & Boike, K. R. (2005). Doing gender in the bedroom: Investing in gender norms and the sexual experience. *Personality and Social Psychology Bulletin, 31*, 1445-1455. doi:10.1177=0146167205277333
- Santos-Iglesias, P., Vallejo-Medina, P., & Sierra, J. C. (2014). Equivalence and standard scores of the Hurlbert Index of Sexual Assertiveness across Spanish men and women. *Anales De Psicología, 30*, 232-237. doi:10.6018/analesps.30.1.143321
- Schalet, A., T. (2010). Sexual subjectivity revisited: The significance of relationships in Dutch and American girls' experiences of sexuality. *Gender & Society, 24*, 304-329. doi:10.1177/0891243210368400
- Shefer, T. (2016). Resisting the binarism of victim and agent: Critical reflections on 20 years of scholarship on young women and heterosexuality practices in South African contexts. *Global Public Health, 11*(1-2), 211-223. doi:10.1080/17441692.2015.1029959
- Shen, A. C., Chiu, M. Y.-L., & Gao, J. (2012). Predictors of dating violence among Chinese adolescents: The role of gender-role beliefs and justification of violence. *Journal of Interpersonal Violence, 27*, 1066-1089. doi:10.1177=0886260511424497
- Sprecher, S., Treger, S., & Sakaluk, J. K. (2013). Premarital sexual standards and sociosexuality: Gender, ethnicity, and cohort differences. *Archives of Sexual Behavior, 42*, 1395-1405. doi:10.1007/s10508-013-0145-6
- Vannier, S. A., & O'Sullivan, L. F. (2011). Communicating interest in sex: Verbal and nonverbal initiation of sexual activity in young adults' romantic dating relationships. *Archives of Sexual Behavior, 40*, 961-969. doi:10.1007/s10508-010-9663-7

- Vanwesenbeeck, I. (2009). Doing gender in sex and sex research. *Archives of Sexual Behavior*, 38, 883-898. doi:10.1007/s10508-009-9565-8
- Vanwesenbeeck, I. (2011). Diverse verlangens: Seksuele ontwikkeling onder moderne dubbele moraal [Diverging desires: Sexual development according to the contemporary double standard]. *Tijdschrift Voor Seksuologie [Journal of Sexology]*, 35, 232-239.
- Vanwesenbeeck, I. (2014). *Jeugd, cultuur en seks [Youth, culture, and sex]*. In W. Koops, B. Levering & M. D. Winter (Eds.), *Over kinderen en seks [On children and sex]* (pp.79-94). Duivendrecht, The Netherlands: Uitgeverij SWP.

Summary

A survey on the sexual double standard among Dutch youth

The sexual double standard (SDS) is a pattern of divergent expectations concerning sexuality that dictates sexual restraint for women and girls, whereas it dictates sexual prowess for men and boys. Research shows that endorsing the SDS is related to negative effects for sexual and mental health, which are particularly strong for women. This paper offers an overview of the findings of four studies, part of the dissertation of Emmerink (2017), that explore SDS endorsement among heterosexual youth in the Netherlands. Study 1 focused on the development of a new questionnaire for the measurement of the SDS, assessing opinions on appropriate sexual behaviour of young men and women (*Scale for the Assessment of Sexual Standards among Youth* (SASSY)). The instrument demonstrated good psychometric qualities. Study 2 compared SASSY questionnaire scores (which measures conscious attitudes) with those on an indirect measurement (which measures attitudes of which people are unaware). While boys showed attitudes in line with the SDS on both the SASSY questionnaire and the indirect measure, girls showed an at-

titude in line with the SDS on the SASSY questionnaire, but a converse attitude (associating their own sex with sexual activity, instead of passivity) on the indirect measure. The SDS therefore seems to be working at different cognitive levels. Study 3 examined the relationship between SDS endorsement (the SASSY questionnaire) and demographic and psychosexual correlates. Men and religious youth showed higher SDS endorsement. This was also the case for men and women that attached more importance to masculinity/femininity. Only among men was a stronger sense of entitlement to sexual pleasure provided by a partner associated with stronger SDS endorsement. In Study 4 the relationship between SDS endorsement and sexual emotions and cognitions was addressed. For women only, a significant relationship emerged between stronger SDS endorsement and the experience of more negative emotions, mediated through decreased sexual autonomy. The results of the four studies point towards the SDS not being an extremely dominant attitude among Dutch youth (mean scores were generally low), but that some groups endorse it to a greater extent than others. Continued attention towards the possible effects of the SDS on young people's sexuality seems warranted. Moreover, the results of the studies serve as pointers for future research, which could focus on the influence processes that underlie personal sexual attitudes in line with the SDS and on the personal lived experiences of sexuality and sexual autonomy. This last factor seems particularly relevant to study among girls and women.

Keywords: adolescents, gender, sex, sexuality, sexual double standard, youth

Trefwoorden: adolescenten, gender, jongeren, sekse, seksualiteit, seksuele dubbele standaard